Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lisäselvitys lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on pyytänyt lähettämään 14.9.2021 pidetyssä valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selontekoa koskevassa valiokuntakuulemisessa esitetyt suulliset vastaukset kirjallisesti tiiviisti esitettynä. Lakivaliokunnan pyynnössä on mainittu, että kysymykset/vastaukset koskivat mm. sisäisen turvallisuuden uhkia ja selonteon painopistettä.

Selonteossa kuvataan sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden suuntaa. Tästä syystä on ymmärrettävää se, että selonteossa kuvataan erityisesti niitä yhteiskunnallisia asioita, joiden odotetaan merkittävästi muuttuvan nykyisestä ja jotka vaikuttavan myös viranomaisten toimintaan. Näin ollen selonteossa vähäisemmälle huomiolle ovat jääneet sellaiset seikat, joiden osalta toimintaympäristön kehityssuunnat ovat olleet jo enemmälti tiedossa ja siten ainakin osittain jo viranomaistoiminnan tavoitteenasettelussa huomioituja.

Selonteossa tuodaan varsin voimakkaasti esiin tarve panostaa ennalta estävään toimintaan, uhkiin varautumiseen ja ilmiötietoisuuteen. Näiden osa-alueiden on katsottu edellyttävän erityistä yhteiskunnallista panostusta tulevaisuudessa.

Selonteossa on kuitenkin edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi korostettu yleisesti rikosvastuun toteutumisen merkitystä sekä erityisesti rikosten selvittämisen merkitystä ja haasteita sisäisen turvallisuuden kannalta. Selonteossa ei sen sijaan ole tarkasteltu tulevaisuuden näkymiä niinkään yksittäisten rikostunnusmerkistöjen näkökulmasta mitä voidaan asiakirjan luonne huomioiden pitää tarkoituksenmukaisena.

Selonteosta ilmenee varsin kattavasti poliisin yhä laajeneva tehtäväkenttä. Rikosten selvittämisen, rikosten estämisen ja rikosten paljastamisen lisäksi poliisilta edellytetään tulevaisuudessa yhä enemmän kyvykkyyttä torjua tietoperusteisesti uhkia sekä hankkia riittävästi tietoa sisäistä turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä. Viimeksi mainituilla tehtäväalueilla on kiinteä yhteys ennalta estävään toimintaan ja sitä kautta myös esimerkiksi syrjäytymisen vaikutuksiin.

Poliisin ennalta estävä toiminta tulee ymmärtää riittävän laajasti. Kyse ei ole pelkästään esimerkiksi jo käynnissä olevien ankkuri-tyyppisten toimintojen tehostamisesta vaan myös rikosten, vaarallisten uhkien ja ilmiöiden estämiseen tähtäävästä toiminnasta, hallinnollisesta rikostorjunnasta sekä poliisilaissa mainittujen tiedonhankintakeinojen käyttämisestä. Selonteossa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että poliisin ennalta estävään toimintaan käytettävissä oleva keinovalikoima on riittävän laaja. Edellä mainitusta syystä poliisi on viime aikoina tuonut eri yhteyksissä esiin tarpeen rikostiedustelulainsäädännön säätämiseksi. Muutoin selonteossa asetetuttuja yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden tavoitteita ei voida saavuttaa.

Selonteossa yhtenä yhteiskunnan kehityssuuntauksena on tuotu esiin se, että viranomaisvastaisuus kasvaa ja virkamiehet saattavat yhä enemmän joutua epäasiallisten vaikuttamispyrkimysten ja maalittamisen kohteeksi. Tästä kehityssuunnasta on jo nyt selkeitä viitteitä. Tämä merkitsee, että poliisin tulee varmistua oman henkilöstönsä turvallisuudesta ja mahdollisuuksista hoitaa tehtäviään asianmukaisesti sekä samalla huomioida myös rikollisuuden uhat muuhun viranomaistoimintaan, esimerkiksi juuri keskustelussa esiin nousseen oikeudenkäyntien turvaamisen näkökulmasta. On kuitenkin huomattava, että viimeksi mainituissa tilanteissa poliisin läsnäolon tarve tulee kussakin tapauksessa erikseen harkita tosiasiallisen uhan näkökulmasta eikä poliisin läsnäolo voi olla automaatio tiettyjen asioiden käsittelyssä.

Kuulemistilaisuudessa nousi esiin eri viranomaisten huoli siitä, miten selonteossa mainitut tavoitteet kyetään toteuttamaan henkilöresursoinnin näkökulmasta. Selonteon merkitys sisäisen turvallisuuden käytännön toteutumisessa punnitaankin loppuviimeksi pitkälti siinä, miten sen toteuttamiseksi myönnetään lisää voimavaroja turvallisuuden ylläpitämisestä ensisijaisesti vastaavalle poliisille.

Yhteenvedonomaisesti voidaan todeta, että poliisin erittäin laaja ja vaativa tehtäväkenttä on poikkeuksellinen verrattuna usean muun viranomaisen toimintaan. Tämä merkitsee, että myös resursoinnin riittävyyden näkökulmasta ongelmat ovat täysin eri asteisia kuin esimerkiksi sellaisen viranomaisen toiminnan osalta missä tehtäväkenttä on suppea ja selkeästi rajattu.

Minna Ketola

Poliisiylitarkastaja

Poliisihallitus